BILD HIV-SVERIGE

Saknas: strategi för hiv i kristid

Under kriser och konflikter kan infektionssjukdomar spridas snabbare än vanligt, och det kan bli brist på medicin och tillgång till vård. Hur ska hiv hanteras i kristid? I Folkhälsomyndighetens nya handlingsplan för hiv och aids så nämns inte ordet beredskap en enda gång. Organisationen Hiv-Sverige är kritiska till bristen på nationell samordning i beredskapsarbetet kring hiv och aids.

Emanuel Karlström, strateg på Hiv-Sverige, menar att samhällets förutsättningar att bekämpa hiv kan förändras i kris – och tror inte att dagens beredskap räcker till.

– Eftersom arbetet med hiv gått bra i Sverige under lång tid så har vi kunnat fokusera på mjuka frågor som stigma och livskvalitet. I en krissituation skulle dock förutsättningarna för arbetet förändras, och vi är nog inte beredda för det, säger han.

I juli 2025 presenterade Folkhälsomyndigheten en ny nationell handlingsplan mot hiv och aids.

– Ordet beredskap nämns inte en enda gång, och planen kommer att gälla till 2035. Det känns inte riktigt rimligt, säger Emanuel Karlström.

Folkhälsomyndighetens pressekreterare Jon Pelling menar att myndigheten bara har generella styrdokument när det gäller beredskap. Därför lyfts inte frågan om beredskap i relation till sakområden, som hiv och aids. Samtidigt menar Jon Pelling att arbetet med hiv är en del av den essentiella verksamhet som Folkhälsomyndigheten ska fortsätta driva även i händelse av allvarliga störningar.

Bekämpningen av hiv och aids går framåt globalt, men arbetet kan påverkas negativt av utomstående faktorer. Ett exempel är att många internationella hiv- och aids program nu drabbas hårt av att den amerikanska biståndsorganisationen USAID avvecklades under 2025, och Rysslands invasionskrig har lett till att antalet hiv-infektioner ökat kraftigt i Ukraina.

– Vi har nog en större närhet till hiv än vad många tror, säger Emanuel Karlström.

Han uppmuntrar till ett bredare perspektiv på vilka aspekter av hiv som tolkas som beredskapsfrågor.

– Man bör tänka på hiv som ett socialt och historiskt fenomen, inte bara ett sjukdomstillstånd. En hivdiagnos bär på stigma eftersom den kopplas till tabubelagda ämnen som sex och droger. Dessa associationer gör att hiv kan användas som ett verktyg för att sprida desinformation, det hände under kalla kriget och det kan hända igen. Jag tror inte att Sverige har tillräckligt stark beredskap för att värja samhället mot det, säger Emanuel Karlström.

Samtidigt som frågor om hivrelaterad beredskap väcker viss oro, är framtiden för behandling av sjukdomen ljus. Dagens medicinska framsteg kommer att underlätta arbetet med smittspridning, även i en krissituation.

– Personer som lever med hiv behöver medicin mer sällan, och det går att förebygga nya sjukdomsfall mer effektivt.

HANNA WILLIAMS

Emanuel Karlström

Jon Pelling

Desinformation om hiv och aids

- **Sedan 2020 har Sverige upplevt en rad försök till informationspåverkan från främmande makt.**
- **Den så kallade LVU-kampanjen 2022 är ett exempel på hur missinformation snabbt kan få stor spridning.**
- **Under 1980-talet användes desinformation om aids-epidemin i en östtysk påverkansoperation mot USA, kallad Operation Denver.**

Källa: Hiv-Sveriges broschyr *Om hiv när krisen eller kriget kommer*, februari 2025.